

ẤN TƯỢNG NHẬT BẢN

(Kỷ niệm chuyến đi thăm quan Nhật Bản với một số lãnh đạo các tỉnh Miền Tây Nam Bộ)

Trần Gia Hưng – Tổng Giám Đốc

Nhật Bản – Đất nước xứ sở hoa Anh đào của các nàng Geisha quyến rũ trong bộ Kimono truyền thống, đất nước của chủ nghĩa dân tộc anh hùng Samurai, nơi có ngọn núi Phú Sĩ quanh năm phủ đầy tuyết trắng. Dù đã được nghe nhiều, nói nhiều, xem nhiều về đất nước Phù Tang, nhưng đến khi đặt chân lên mảnh đất này tôi mới cảm nhận được cái đã thổi vào hồn một dân tộc một đất nước từng được cả thế giới nhắc đến là “Thần kì Nhật Bản”.

Đáp chuyến bay khuya của Hãng hàng không quốc gia Việt Nam từ sân bay quốc tế Nội Bài, chúng tôi xuống sân bay quốc tế Fukuoka vào lúc 7^h sáng. Ấn tượng đầu tiên của đoàn chúng tôi là sự gọn gàng ngăn nắp sạch sẽ của một sân bay quốc tế lớn, đón tiếp chúng tôi là nụ cười, thái độ khản trương, nghiêm túc và lịch thiệp của nhân viên sân bay và bộ phận quản lý xuất nhập cảnh. Đặc biệt gây ấn tượng sâu sắc nhất đối với tôi là nghi thức cúi chào mà người Nhật gọi là Ojigi. Ojigi trong tiếng Nhật có nghĩa là đồ người từ phần eo về phía trước. Ojigi bao gồm nhiều mức độ, từ một cái gật đầu khẽ đến tư thế cúi gập người 90 độ. Tư thế cúi chào

của Ojigi phụ thuộc vào hoàn cảnh, vị thế của người bạn chào đối với bạn, và phụ thuộc vào bạn là nam hay nữ. Đây cũng là một trong những nét văn hóa giao tiếp của người Nhật đã để lại ấn tượng sâu sắc với tôi trong hành trình xuyên suốt đất nước Nhật. Từ cơ quan nhà nước đến doanh nghiệp tư nhân, cửa hàng quán xá cũng như trên các phương tiện giao thông công cộng và ngoài đường phố. Ở đâu cũng bắt gặp những cái cúi chào trang trọng cùng với thái độ tôn trọng lẫn nhau, chăm chú tập trung, thái độ làm việc khẩn trương và nhanh nhẹn và đặc biệt là hoàn toàn tĩnh lặng không ồn ào. Có thể tưởng tượng ra

đất nước hơn 120 triệu dân với những siêu đô thị như: Tokyo - 15 triệu dân, Osaka - 10 triệu dân với những dòng người đi lại bất tận trên đường phố, dưới ga xe điện ngầm, trong siêu thị trung tâm thương mại, nơi vui chơi công cộng một không khí trật tự ngăn nắp đến mức hoàn hảo như đã được lập trình. Khác với văn hóa Trung Quốc ưa náo nhiệt ồn ào vui vẻ, người Nhật thích sự tĩnh lặng, chú trọng đến không gian riêng tư và sở thích từng cá nhân, khiến người phương xa hay khách du lịch khi đặt chân đến Nhật Bản hầu hết đều cảm nhận được sự bình tĩnh hòa nhã trong giao tiếp và thanh đạm giản dị trong cuộc sống hằng ngày của người Nhật. Lối sống này thể hiện qua 4 đặc điểm *Hòa, Kính, Thanh, Tĩnh*. Hòa là hòa đồng, hòa điệu, hòa nhã. Kính là kính trọng lẫn nhau. Thanh là sự thanh sạch và Tĩnh là sự tĩnh lặng. Tất cả góp phần khiến tạo nên tâm hồn và phong cách của con người Nhật Bản.

Nhật Bản không được mẹ thiên nhiên ban tặng nhiều tài nguyên đất đai phì nhiêu, không có khí hậu và địa hình thuận lợi cho sự phát triển kinh tế. Hằng năm trung bình phải chịu 7500 trận động đất nhẹ, riêng Tokyo đến 150 trận, hầu hết đều là những trận động đất nhẹ nhưng vẫn có những trận

động đất rất mạnh gây ảnh hưởng tiêu cực và trực tiếp đến nền sản xuất của Nhật Bản và cuộc sống của người dân. Thế nhưng cùng với nền Văn hóa và kỹ cương

Xã hội được xây dựng hàng trăm năm, kết hợp với sự chịu đựng, nhẫn nại của Văn hóa Phương Đông đến tinh thần quật cường thừa hưởng từ tinh thần võ sĩ đạo Samurai kết hợp với tính hòa đồng và luôn khám phá học hỏi những cái mới của văn minh Phương Tây,

đặc biệt là ý chí và tinh thần tuân thủ kỷ luật nghiêm túc, người Nhật Bản đã kết hợp học hỏi và phát huy thế mạnh kết tinh của các nền Văn hóa, tạo nên những thành tựu tuyệt đỉnh.

Mặc dù thời gian công tác trên đất Nhật khá ngắn ngủi, tôi cũng không có dịp đi thăm quan nhiều nơi, tìm hiểu kỹ về lịch sử và văn hóa con người Nhật Bản. Tuy nhiên trong những ngày lưu lại đất nước Nhật Bản này cũng giúp tôi có một cái

nhìn tổng quát và khá đầy đủ về đất nước mặt trời mọc. Về kiến trúc xây dựng của Nhật Bản, mặc dù thời gian chỉ vồn vẹn một tuần nhưng chúng tôi theo đoàn công tác đi các thành phố chính như: Fukuoka – Thành phố nằm phía Nam vùng Kyushu , Osaka – Thành phố miền Trung vùng Kansai và Thủ đô Tokyo của Nhật Bản ở phía Bắc. Các thành phố đều rộng lớn, quy hoạch trật tự gọn gàng, ngăn nắp với kiến trúc hộp diêm thấp tầng. Các gam màu chủ đạo là màu ghi sáng và ghi sẫm. Khách quan mà nói, kiến trúc Nhật Bản khá đơn điệu và tẻ nhạt. Kiến trúc truyền thống là những ngôi nhà gỗ từ 1 đến 2 tầng, lớp mái ngói

màu ghi sẫm. Màu ngói này được phổ biến khắp nơi, từ Thành thị

cho đến Nông thôn tạo nên một khối kiến trúc đồng nhất khá đẹp đối với những người quen nhìn thấy sự rời rạc, tùy hứng của lối kiến trúc nhà cửa theo chủ nghĩa cá nhân ở Việt Nam như chúng ta. Ở Nhật, tôi hầu như không thấy nhà ổ chuột hay những khu dân cư tồi tàn lụp xụp, cũng hiếm thấy những khu biệt thự, lâu đài tráng lệ xa hoa. Trừ cung điện Hoàng gia và một số ngôi Chùa, dinh thự của các Lãnh chúa thời xưa được lưu giữ và bảo tồn được. Có lẽ, sự giản dị tiết kiệm và phong cách sống không cầu kì, ưa sự yên tĩnh nhã nhặn, hướng đến thiên nhiên đã ảnh hưởng không nhỏ đến kiến trúc Nhật

Bản.

Kiểu kiến trúc nhà của Nhật cho phép con người luôn được sống trong thiên nhiên. Buổi tối mùa hè nhìn từ trên phố, những ô cửa phủ giấy Shoji sáng mờ như những chiếc đèn lồng treo trước cửa nhà. Ngoài ra, với điều kiện khí hậu không được thuận lợi khi

phải đối diện với hàng trăm trận động đất lớn nhỏ, hàng chục trận bão hằng năm đã khiến người Nhật hướng đến sự thực dụng, gọn gàng trong cách bố trí và sắp xếp nhà cửa và vật dụng nội thất. Với dân số đông, đất chật, người Nhật phải chắt chiu từng mét vuông đất để quy hoạch nhà cửa, đường xá, văn phòng, nhà máy, công viên, khu công cộng, không có lấy một diện tích thừa hoặc để trống. Ngay cả khi chúng tôi đến thăm ngôi đền Minh Trị, thờ vị Thiên hoàng đã có công lớn nhất trong lịch sử Nhật Bản, đã Canh tân và đưa

Nhật Bản trở thành một Quốc gia hiện đại, thoát khỏi nguy cơ trở thành thuộc địa của các nước Đế quốc phương Tây giữa lúc Chủ nghĩa thực dân đang phát triển mạnh vào cuối thế kỷ thứ XIX, bước ngoặt quan trọng trong việc biến nước Nhật thành một cường quốc như hiện nay. Ngôi đền là một quần thể lớn nằm giữa khu rừng yên tĩnh ở ngoại ô Thủ đô Tokyo, đặc biệt ấn tượng với kiến trúc gỗ rất đẹp nhưng đơn giản, bên trong lại vô cùng khiêm tốn. Ngôi đền với những căn phòng trống với sàn gỗ cho người dân và khách viếng thăm đến cầu nguyện và thực hiện nghi lễ cung bái. Không có bàn thờ, không có tượng, chỉ có băng chữ màu trắng đề tên thật của Thiên Hoàng Minh Trị và Hoàng Hậu Shoken của ông.

Tuy vậy, cùng với sự phát triển kinh tế cùng với vị thế của cường quốc đứng hàng đầu thế giới, ở các thành phố lớn như Tokyo, Osaka, hay Yokohama v..v... vẫn có rất nhiều tòa nhà cao tầng lộng lẫy, nơi đặt trụ sở của hàng nghìn tập đoàn công ty trên toàn thế giới, thể hiện đẳng cấp của đất nước giàu có thứ

hai thế giới này.

Mối quan hệ giữa thiên nhiên và con người Nhật Bản là một trong những yếu tố tạo nên bản sắc Văn hóa của Dân tộc này. Tôn sùng thiên nhiên, yêu thiên nhiên và khát vọng sống hòa hợp với tự nhiên đã trở thành những thành tố Văn hóa có giá trị bền vững trong đời sống của người dân xứ mặt trời mọc. Người Nhật luôn có nhu cầu tìm đến với thiên nhiên, đồng thời luôn muốn đưa thiên nhiên vào cuộc sống hàng ngày. Điều này được phản ánh trong Văn hóa ứng xử với môi trường tự nhiên, nhất là trong ba lĩnh vực: kiến trúc, ẩm thực và trang phục. Món ăn của người Nhật phải đẹp theo nghĩa nó mang hình ảnh của thiên nhiên và phản ánh cách cảm nhận những chuyển đổi của bốn mùa trong năm. Vì vị trí địa lý bốn bề là Biển, nên Hải sản và rong biển là món ăn chủ đạo trong bữa ăn của người Nhật. Lương thực chủ yếu là gạo, người Nhật cuộn cơm trong những tấm rong biển xanh đen hoặc cuộn với hải sản tạo thành món Sushi, được xem là quốc thực của Nhật Bản. Ngoài ra còn có các món ăn được chế biến bằng đậu nành. Các món ăn được chế biến một cách khéo léo, trang nhã, vừa đủ chất, thanh đạm ít dầu mỡ, không lạm dụng gia vị mà thường chú

trọng đến hương vị tươi ngon, tinh khiết tự nhiên của món ăn. Có lẽ với thói quen ăn uống rất khoa học và đủ chất như vậy mà người Nhật rất ít người béo (trừ các võ sĩ Sumo), tuổi thọ của người Nhật cao nhất Thế giới với tuổi thọ trung bình là 81 năm. Khi nhắc đến

trang phục Nhật, người ta nghĩ ngay đến Kimono. Trang phục truyền thống này là một trong những nét nổi bật nhất của Văn hóa Nhật Bản. Vẻ đẹp tự nhiên được tái tạo trên chiếc Kimono truyền thống sống động với màu sắc phù hợp với môi trường tự nhiên. Thời trang công sở của người Nhật đơn giản và kín chu, thiên về tính chuyên nghiệp và năng động, chủ yếu là quần âu sẫm màu, áo sơ mi sáng màu sơ vin và mặc vest. Họ ăn mặc gần như đồng phục, hết sức gọn gàng và nghiêm chỉnh. Các cô gái trong trang phục công sở rất năng động và gọn nhẹ: quần âu, áo sơ mi và điệu đà hơn nữa là váy dài và áo thun.

Giao thông Nhật Bản cực kì hiện đại và tiện lợi, hầu hết người dân

đều chọn tàu điện ngầm làm phương tiện di chuyển chủ yếu. Hệ thống cầu vượt, đường hầm cao tốc được thiết kế và thi công cực kì thông minh để tạo nên sự thoải mái và an toàn tối đa cho người sử dụng phương tiện giao thông. Ngoài ra ý thức chấp hành giao thông của người Nhật cực tốt và nghiêm chỉnh. Trong khoảng thời gian lưu lại ở đây tôi chưa thấy bất kì ai vượt đèn đỏ hay chen lấn như bên ta, thậm chí cả còi xe hầu như cũng chẳng nghe. Trong người lại ngẫm đến ta, cứ mỗi buổi sáng hay chiều tan tầm kẹt xe, mặc dù biết phía trước chẳng thể nhích lên được centimet nào nhưng người phía sau cứ vô tư bóp còi inh ỏi tạo nên một dàn đồng ca liên hồi kéo dài cả một đoạn phố dài, những người khác thì chen

lấn ngay cả lên vỉa hè dành cho người đi bộ, không ai nhường cho ai cả.

Chúng tôi đến Nhật vào cuối hè, đầu thu nên thời tiết mát mẻ, nhiệt độ từ 20°C đến 30°C, không khí thoáng mát và trong lành. Nhật Bản được bao bọc bốn bề là Biển nên gió biển thổi vào cũng tạo ra một không khí trong lành và thoáng đãng. thỉnh thoảng vẫn có những cơn mưa rào ngắn làm tươi mát thêm cho không khí vốn đã dịu nhẹ của đất nước này. Những ngày này, tôi để ý người Nhật thường hay mang bên mình chiếc ô để che những cơn mưa bất chợt. Những chiếc ô của Nhật cũng là một sản phẩm văn hóa đặc trưng Nhật bản. Cùng với các chính sách bảo vệ môi trường của Chính phủ, ý thức của người dân xứ sở hoa Anh đào này

cũng đã giúp môi trường Nhật Bản rất trong sạch. Với mật độ dân cư đông đúc, các khu công nghiệp, chế xuất dày đặc nhưng tất cả nước thải đều xử lý qua công nghệ hiện đại nhất, tất cả rác thải đều được phân loại và tái chế. Các dòng sông chảy trong Thành phố nước trong vắt. Công viên và các khu sinh hoạt công cộng được xây dựng ở khắp mọi khiến Tokyo cũng như các đại đô thị khác của Nhật Bản được phủ một màu xanh biếc của cây xanh và rực rỡ màu sắc của hoa Sakura – biểu tượng của đất nước Nhật Bản. Tất cả tạo nên một đất nước Nhật Bản xanh, sạch đẹp làm biết bao nhiêu du khách viếng thăm Nhật Bản đều mê lòng và thán phục.

Một tuần ở Nhật trôi qua nhanh, chúng tôi chưa kịp cảm nhận gì nhiều nhưng sự lộn xộn duy nhất tôi thấy được chỉ ở chợ Trời, nơi duy nhất có đôi lời to tiếng mà tôi nghe được. Một Xã hội giàu có không có kẻ quá giàu, người quá nghèo, phân cấp Xã hội không cao. Một Xã hội không có ăn xin, móc túi, ai cũng có việc làm, một môi trường sạch sẽ lý tưởng mà Đất nước nào cũng hướng tới. Biết là thế nhưng không phải ai cũng có thể học tập được. Sự thật, người Nhật đã biết kết hợp hài hòa giữa Văn hóa Phương Đông và Phương Tây. Đã biến tinh thần của Samurai vào trong đời sống Xã hội, tạo ra một Xã hội có năng suất lao động cao nhất trên Thế giới. Với cường độ làm việc hết mình, với tinh thần kỷ luật cao và sức khỏe dẻo dai. Người Nhật đã biến một đất nước nhỏ, nghèo khó tài nguyên

thiên nhiên, khí hậu khắc nghiệt trở thành một cường quốc hàng đầu thế giới.

Vậy còn chúng ta thì sao ?...